

consistit; ergo hoc remoto, remove-
tur ratio virtutis, ac per hoc nunquam
ratio virtutis influit in malum ac-
tum undecumque malum sit. Vel
enim virtus informis, et formata
sunt ejusdem rationis, et speciei,
vel non. Si non sunt, cessat quæs-
tio, nec enim loquimur de illa spe-
cie, quæ dicitur virtus informis, et
non est ejusdem speciei cum forma-
ta, variata enim specie virtutis, non
est difficultas quod possit influere in
malum, talis enim habitus si est dis-
tinctæ speciei a virtute morali forma-
ta, aut erit malus, aut indifferens (si
dari potest) et de neutro est difficul-
tas, sed de virtute morali manente in
sua specie, ita quod eadem, quæ
modo producit actus bonos, eadem,
et non alia influat in malos ex cir-
cumstantia. Si autem est ejusdem
rationis, et speciei: ergo cum hæc
ratio virtutis, ut dicit S. Thomas sit
attingere medium rationis, non po-
terit illa ratio virtutis unquam in-
fluere in actum malum, quia non
potest influere nisi per suam ratio-
nem, et speciem, et hæc est secun-
dum rationem esse, secundum ra-
tionem autem non potest influere in
malum, quod est contra rationem.

XXVII. Secunda vero solutio inde
excluditur, quia si habitus virtutis
saltem per accidens potest influere
in malum, et eo potest aliquis ma-
le uti; ergo talis habitus est quod
eo potest aliquis aliquando bene uti,
aliquando non, tunc solum non po-
terit male uti quando virtus est for-
mata, et subjecta regulis prudentiæ,
non quando est sine illis. Quando
autem utitur quis regulis prudentiæ
bene utitur, et bene operatur, quia
prudenter; ergo sensus definitionis
erit, quod nullus male utitur virtute
quando bene utitur illa, et tamen
potest male uti illa si velit non uti
regulis prudentiæ, idem enim est
virtutem esse formatam, et uti re-
gulis prudentiæ, et idem est uti re-

gulis prudentiæ, ac bene uti; ergo
de primo ad ultimum dicere quod
nullus male utitur virtute quando
est formata regulis prudentiæ, est
idem ac dicere quod nullus ma-
le utitur quando ea bene utitur.
Qualis battologia! Denique si so-
lum formata virtute bene quis uti-
tur, infirmi autem potest bene
uti, et est eadem virtus formata,
et informis; ergo virtus in sua
specie, et essentia talis habitus est,
quod possumus quandoque illa be-
ne uti, quandoque male, sicut opi-
nionem, aut alio quolibet habitu in-
differenti. Ergo male dicit D. Tho-
mas distingui per hanc particulam
ab illo habitu quo possumus quan-
doque bene uti, quandoque male, si-
cut opinionem.

XXVIII. Quod autem dicitur de cha-
ractere respondetur characterem
non esse habitum inclinantem ad
bene, vel male operandum in gene-
re morali, sed potestatem ad valide
conficiendum, vel recipiendum sa-
cramentum, et pertinet ad instru-
mentalem potentiam, non ad prin-
cipalem, constituit enim ministrum
ut mobilem ab alio. Unde bene po-
test aliquis in genere morali male
uti caractere, nec tamen influit
character in malum usum, sed in
ipsius sacramenti valorem, quem
malus usus non vitiat.

XXIX. Ex dictis autem sumitur
fundamentum nostræ conclusionis,
quod potest ex duplici principio
provenire. Vel in opinione quam
supra disp. ix, art. iv defendimus,
quod non potest idem actus simul
habere bonitatem, et malitiam, ita
quod sit bonus ex objecto, et malus
ex circumstantia, quod significat
sanctus doctor supra quæstione xviii,
art. v ad quartum, dum inquit, quod
circumstantia quandoque dat essen-
tialem differentiam actui in esse
moralis, scilicet quotiescumque cir-
cumstantia transmutat actum de

bonitate in malitiam. Ex quo fit ar-
gumentum: Actus de quo loquimur
hic, est actus ex objecto bonus, et
virtuosus, et ex circumstantia ma-
lus; ergo est actus in quo circum-
stantia transmutata actum de bonitate
in malitiam. Patet consequentia,
quia non potest circumstantia trans-
ferre de bonitate in malitiam, nisi
quando circumstantia est mala, et
actus ex objecto bonus: nam si ex
utraque parte sit malus, aut ex utra-
que bonus, non potest transmutare
de bono in malum: tunc ergo so-
lum transmutat de bono in malum,
quando supponit aliquid boni quod
possit destrui, et transmutari, aut
assignetur quid amplius requiritur
ad transmutandum de bono in ma-
lum, quam quod circumstantia sit
mala, et objectum bonum, semper
enim est repugnantia inter ista. Sed
dicit D. Thomas, quod quotiescum-
que circumstantia transmutat de bo-
nitate in malitiam, dat speciem es-
sentialem; ergo destruit totam sub-
stantiam boni morali in actu, et
constituit speciem malam, ac pro-
inde idem est virtutem concurrere
ad actum ex circumstantia malum,
et ex specie essentiali malum, quia
nunquam manet in actu bonitas ex
specie, stante circumstantia mala.
Repugnat autem actum ex essentia-
li specie malum oriri a virtute, quia
hoc ipso quod est a virtute bonus,
est pro ea parte qua est a virtute,
repugnat enim virtutem influere
rationem mali, cum ejus ratio sit
bona.

XXX. Alterum principium est in
quacumque opinione, etiam quæ ad-
mittit actum aliquem posse esse si-
mul bonum ex objecto, et malum
ex circumstantia, videlicet, quia re-
pugnat virtutem operari in exercitio
actum sine debita circumstantia.
Nam de intrinseca ratione virtutis
moralis, et de ejus specifica ratio-
ne, et non solum de statu acciden-

tali, quod sit habitus recte electivus
inclinans ad bene operandum et
oppositus vitio, ergo de ejus intrin-
seca, et specifica ratione est solum
dirigi a dictamine, et regulis pru-
dentiæ, ita quod recto dictamine de-
ficiente non possit exire in actum
habitus virtutis. At posito dictami-
ne prudentiæ non potest compati
aliqua prava circumstantia; ergo
impossibile est, quod virtus influat
in actum hoc ipso quod vestitur ali-
qua mala circumstantia. Primum
antecedens est certum, cum sit de-
finitio virtutis; nec enim illi ex sta-
tu accidentali, sed ex intrinseca ra-
tione objecti sui competit, quod sit
habitus rectus, et oppositus vitio,
ita quod ex se, et ex sua specifica
ratione non est habitus mere natu-
ralis, sed moralis, nec indifferens
ad bonum et malum, neque malus
et vitiosus; ergo bonus. Consequen-
tia vero prima probatur, quia nul-
lus habitus voluntatis ex sua specifi-
ca, et essentiali ratione dependet ab
aliquo objecto (a quo solo habetur
specificatio) nisi ut proposito per in-
tellectum, quia hæc est intrinseca
conditio, ut non possit ferri volun-
tas in incognitum; ergo si aliquis
habitus voluntatis habet non ex sta-
tu accidentali, sed ex propria speci-
ficatione objectum in quod feratur,
habet etiam ex eodem objecto tam-
quam conditionem requisitam, dic-
tamen proportionatum, quo ei pro-
ponatur tale objectum, quia alias
specificari non poterit ab ipso si non
proponitur eo dictamine, quo tale
objectum proponi potest. Sed objec-
tum virtutis est aliquid eligibile
non declinando in extrema, sed
tamquam medium, et conforme ra-
tioni; ergo solum ut proponitur per
dictamen, et regulas prudentiæ est
objectum virtutis moralis, quia so-
lum hoc modo est regulatum, et
conforme rationi, et est medium
virtutis. Quod autem prudentia non

possit proponere circumstantiam indebitam constat, quia talis circumstantia est imprudens, utpote rationi contraria; ergo est ab opposito dictamine prudentiæ; ergo repugnat esse a prudentia.

XXXI. Dices primo: Hoc totum procedere de virtute morali formata, et subjecta regulis prudentiæ, non de ipsa secundum se, quia solum inclinatur in objectum bonum, in circumstantias autem bonas non ex se, et essentialiter inclinatur, quia ipsæ circumstantiæ accidentia sunt, sed solum inclinatur accidentaliter, et consequenter ratione accidentaliter status quem habet ex subiectione ad prudentiam.

XXXII. Secundo: Quod licet virtus feratur in objectum ut a prudentia regulatum in ratione objecti, non tamen est necesse quod feratur in objectum omnibus circumstantiis regulatum, sed bene poterit stare, quod aliqua circumstantia non sit a prudentia, sed ex malo motivo, et tamen reliqua sint a prudentia: nam etiam minora mala eligere prudentiæ est; minora autem mala sunt, quæ solum in aliqua circumstantia habent malitiam, reliquum vero bonitatem habet moralem.

XXXIII. Sed contra primam solutionem est, quia virtus moralis hoc ipsum essentialiter, et specificè postulat, scilicet tendere in suum objectum taliter quod non sistat in eo nudo sumpto, sed debitis circumstantiis vestito. Itaque licet circumstantiæ accidentaliter se habeant ad specificam rationem virtutis, tamen debita earum dispositio non accidentaliter se habet ad virtutem, et ad specificam ejus rationem, sed essentialiter, quia per se est debitum virtuti eas recte disponere, licet habere istas vel illas, accidentale ei sit. Et hoc ideo, quia essentialiter est virtuti tendere in bonum morale per rectam electionem, si

quidem est habitus electivus. Et ex eo quod est bonum, respicit integritatem, quia bonum est ex integra causa, et debet esse bonum simpliciter, quia virtus est ultimum potentia. Bonum autem simpliciter non attenditur in rebus secundum substantiam tantum, et essentiam, sed etiam secundum accidentia, quia ut recte dicit D. Thomas 1^a p. quæst. v, artic. ii, licet ens simpliciter dicatur ratione substantiæ in rebus creatis, et accidens sit ens secundum quid, tamen bonum simpliciter non dicitur ratione solius substantiæ, sed etiam accidentium, quia substantia nuda non est perfecta ad operationem, et motum, dependet autem in sua operatione, et perfectione ab accidentibus. Cum ergo virtus dicat perfectionem potentia in ordine ad bonum simpliciter, repugnat quod sit virtus, et non sit formata, et respiciat solum objectum specificum, et substantiale, non autem debitam dispositionem circumstantiarum, licet quod istæ, vel illæ circumstantiæ in particulari ponantur, accidentale sit. Similiter ex eo quod hoc bonum est morale est regulatum, et mensuratum, de cujus ratione est, ut non declinet in extrema, sed sit in medio, quod non est aliud quam habere objectum, seu materiam nec deficientem, nec excedentem mensuram rationis. Unde tamen essentialiter est virtuti respicere objectum mensuratum, et formatum ratione, sicut respicere objectum bonum morale, licet enim materia regulanda sint passiones, quæ possunt modo esse ordinatæ, modo non, tamen objectum formale in quod tendit est bonum mensuratum, et regulatum moraliter, et sicut non potest respicere objectum non mensuratum, nec formatum, quia alias non esset morale, ita neque potest in se non esse formata, et regulata, quia alias

non esset moralis. At non potest virtus respicere objectum sic mensuratum, et declinantem ab extremis, nisi respiciat debitam dispositionem circumstantiarum, quia secundum eas attenditur mensuratio debita, ut sit quando, et quomodo oportet, ut docet S. Thomas infra quæst. lxxiv, art. i ad secundum dicens, quod medium, et extrema considerantur in actionibus, et passionibus secundum diversas circumstantias; et constat, quia nullo objectum censetur mensuratum et regulatum, nisi sumatur ubi, et quantum, et quomodo oportet in ordine ad finem; ergo, etc.

XXXIV. Denique ex eo quod virtus est recte electiva supponit ex recto fine procedere, quia omnis electio essentialiter finem præsupponit, et recta electio rectum finem, et intentionem; ergo essentialiter virtus moralis supponit rectificationem circumstantiæ finis, et eadem est ratio de aliis. Et sic virtutem esse formatam regulis prudentiæ, et materiam suam, seu objectum respicere ut mensuratum, et in medio consistens, tam essentialiter est virtuti, quam esse morale, et respicere bonum morale. Esse autem formatam alio fine superiori, ut charitate, iustitia legali, religione, etc. ad statum ejus accidentalem pertinet.

XXXV. Unde etiam destruitur secunda solutio, quia impossibile est quod virtus feratur in objectum regulatum a prudentia, et non secundum omnes circumstantias debitas, et concurrentes, quarum defectu potest vitari actus, licet alias circumstantias, quæ debitæ non sunt, licet sint bonæ et, perfectæ, non teneatur prudentia respicere. Quia vel advertit ratio illam circumstantiam defectuosam, vel non si non advertit, et hoc inculpabiliter, non est ibi ratio mali, nec currit casus quod actus ille sit ex circumstantia malus;

si vero culpabiliter, habet in hoc negligentiam, et pro hac parte non est dictamen illud a prudentia quatenus negligens, et est perinde ac si adverteret. Quod si advertit, vel negligit, hoc ipso tale objectum et dictamen non proponitur sibi cum debita dispositione circumstantiarum, et mensuratione, et consequenter neque moralitate debita, nec a prudentia, quia hoc ipso quod una circumstantia sit indebita, ipsum objectum manet extra medium, et regulam virtutis. Et sic non potest stare, quod a prudentia proponatur, et dirigatur quoad unam circumstantiam, et quoad alias vel aliam sit defectuosa, et ab imprudentia, quia unius tantum defectus totam rectitudinem mensurationis evertit. Et hoc ideo, quia (ut diximus) licet circumstantiæ accidentales sint actui morali, tamen debita, et recta dispositio illarum non est accidentalis actui, quia ipsi moralitati bonæ intrinseca est; est enim moralitas mensuratio rationis, et ista recta esse non potest nisi fundet debitam dispositionem circumstantiarum, quam fundare non potest si aliqua est mala, quia malum ex quocumque defectu; sicut etiam ut sit recta electio dependet a recta intentione finis, qui licet illi extrinsecus sit, recta tamen illius dispositio, et dependentia ab illa intrinseca est electioni.

XXXVI. Sed adhuc potest objici, et instari contra prædictam resolutionem, quia in peccatore non manet vera prudentia, ut docet S. Thomas 2-2, quæstione lxxvii, articulo xiii, quæ sit prudentia simpliciter, et efficaciter præcipiat ea, quæ ad finem vitæ humanæ pertinent; et tamen possunt esse virtutes acquisitæ, quæ tunc operabuntur sine subiectione ad prudentiam; ergo dari potest virtus non formata a prudentia, et tamen manere in sua

specie, et substantia virtutis, quia hæc non amittitur ex amissione gratiæ, et prudentiæ, licet amittat statum virtutis; ergo saltem tunc poterit virtus acquisita concurrere ad actum ex circumstantia malum, si quidem tunc cessat fundamentum, et ratio nostræ conclusionis, quia ideo non potest concurrere virtus ad actum malum etiam ex circumstantia, quia necessario dependet a regulis, et dictamine prudentiæ. Quando ergo non dependet, et est sine prudentia, poterit ad malum concurrere.

XXXVII. Quod autem in peccatore non perdat virtus acquisita per unum actum peccati moralis, affirmat S. Thomas infra quæst. LXIII, articulo secundo ad secundum, eo quod habitus acquisitus sicut non acquiritur uno actu, ita non perditur unico actu, sed pluribus generantibus oppositum habitum, et subdit quod existens sine gratia non impeditur quin possit habitum virtutis acquirere per quem a malis operibus absteat, ut in pluribus accidit. Et tamen peccator caret prudentia simpliciter, ut docet loco supra citato, licet possit habere prudentiam, quæ est communis bonis et malis, cum qua non repugnat dari aliquam circumstantiam malam, quia illa prudentia, aut est inefficax in præcipiendo, aut non omnia considerat, quæ pertinent ad vitam humanam; potest ergo non considerare omnes circumstantias, et sic quoad aliquam deficere potest tunc actus virtutis, cum non reguletur a prudentia simpliciter.

XXXVIII. Secundo urgetur hoc in illo qui credit propter vanam gloriam, vel propter eandem tribuit eleemosynam: talis enim elicit actum credendi quoad substantiam, quia credit ex revelatione divina: et similiter facit eleemosynam, quæ est actus misericordiæ quoad sub-

stantiam, si quidem per talem actum implet præceptum (si tunc currit) de eleemosyna facienda: alioquin qui extreme indigenti daret panem, aut aliam eleemosynam ex vana gloria, non impleret illud præceptum de largitione eleemosynæ, et teneretur aliam dare sine vana gloria, ut impleret præceptum: ergo ille actus est actus virtutis, quia præceptum, quod illo actu impletur est præceptum de virtute. Similiter videmus, quod qui acquisivit habitum comedendi carnes temperate, si superveniat extrinseca prohibitio, potest continuare illum actum ex vi talis habitus temperantiæ, quia cum eadem facilitate, atque antea comedit temperate, et tamen post prohibitionem peccat; ergo procedit ab habitu virtutis ille actus, qui tamen peccatum est.

XXXIX. Et idem argumentum fit de illo, qui acquisivit habitum virtutis, et postea amisit usum rationis, et tamen adhuc prorumpit in similes actus ex vi prioris consuetudinis; ergo ex vi prioris habitus: et tamen ille actus tunc non est virtuosus. Denique, potest aliquis ex ignorantia operari aliquid, quod sit malum quoad substantiam, sicut accedere ad alienam existimando quod est sua, et tunc ille actus non est indifferens, quia nos non admittimus actum indifferentem in individuo; neque est bonus quoad substantiam, cum sit accessus ad alienam; ergo supposita ignorantia potest virtus influere in actum malum.

XL. Ad primum respondetur, quod etiam si non maneat prudentia infusa, neque prudentia simpliciter, et omnibus modis in peccatore, manet tamen vera prudentia acquisita, et in ipsis virtutibus acquisitis manet saltem radicaliter ordo ad finem illum honestum, qui est finis totius vitæ humanæ, et ad quem prudentia dirigit de se. Explicatur

hoc ex doctrina Cajetani super articulum XIII, quæstione XLVII citata, qui dicit D. Thomam loqui ibi de prudentia infusa, quæ non manet in peccatore, sed unico actu peccati mortalis extinguitur, sicut et cæteræ virtutes morales infusæ, quæ charitatem comitantur, sed hæc prudentia infusa non dirigit immediate virtutes morales acquisitas, nec est proxima, et univoca earum regula, sed eminentior. Prudentia autem acquisita (ut ibi dicit Cajetanus) non destruitur unico actu, et ita potest manere in peccatore non reduplicative in quantum peccator, ut postea explicat D. Thomas eadem secunda secundæ quæst. LI, articulo primo ad tertium, sed specificative in eo qui est peccator, in ordine tamen ad actus bonos, qui possunt adhuc dari in peccatoribus, et in eis possunt esse virtutes acquisitæ quoad substantiam actus, sed non quoad statum connexionis cum reliquis virtutibus, eo quod prudentia acquisita, quæ manet in peccatore, et non perditur unico actu, non se extendit in peccatore ad finem totius vitæ, et in omni sua universalitate, quia in aliquo deficit, si quidem in peccato manet. Sed tamen potest manere prudentia in ordine ad particulares fines, et particularia opera, ut ibi dicit S. Thomas ut ad navigandum, vel negotiandum, quod intelligitur ad navigandum, vel negotiandum, aut similia opera bene facienda moraliter, et non solum physice, verbi gratia, ad negotiandum sine fraude, ad navigandum non solum scientificè, sed etiam prudenter. Manet ergo prudentia vera, ut dicit ibidem S. Thomas etiam in peccatoribus, sed non simpliciter in ordine ad finem totius vitæ, quia non ita se extendit ad omnia bona opera sicut ante, sed tamen secundum particulares fines etiam ad bonum honestum inclinare potest, quod licet in

isto homine impediatur ne extendatur de facto, et actu ad finem totius vitæ humanæ, quia in aliquo peccat, et manet in peccato, tamen radicaliter, et quantum est de se illud bonum honestum tendit ad finem rectum totius vitæ, sicut scientia subalternata, licet non continuetur actu cum principiis subalternatis, continuatur tamen radicaliter, quia id exigit ex se, et in quantum scientia.

XLI. Sic ergo dicimus, quod in peccatore sicut manet prudentia acquisita, licet non ut extensa de facto, et perfecta, prudentia autem infusa non manet. Et quando dicit D. Thomas, quod non manet prudentia simpliciter, vel intelligitur de prudentia infusa, vel simpliciter non est idem quod vera, et substantialis prudentia (quam ibi docet D. Thomas manere) sed simpliciter est idem quod non omnibus modis, quia non æque extensa sicut ante. Et cum infertur, quod poterit virtus non regulari a prudentia, sed deficere in aliquo, dicimus quod si operatur virtus semper regulatur a prudentia, quæ manet in ordine ad finem honestum particularem, et radicaliter ad finem totius vitæ, et sic nunquam influit in actum pravum, quia semper illa virtus est formata formatione honesti, et regulis prudentiæ circa bonum morale. Imo etiam si deficiat prudentia acquisita, et virtus ipsa acquisita tandem corrumpatur, si tamen in illa materia eliciat quis actum honestum, et non vitiatum habebit dictamen prudentiæ non ab habitu, sed a potentia procedens cum auxilio divino supplente determinationem habitus prudentiæ.

XLII. Ad secundum argumentum respondetur, quod illi actus facti ex vana gloria, vel ex alio parvo fine revera non eliciuntur ab habitu virtutis, licet ex parte objecti similes